

100 LET ALBEŘICKÉ JESKYNĚ

15 let speleologické skupiny Albeřice

Titulní strana: plazivky v horním patře ALBERICKÉ JESKYNĚ
zadní strana: závěrné jezírko, kde potápěči dosáhli hloubky 15 m.

Foto: Radko Tásler

ČESKÁ SPELEOLOGICKÁ SPOLEČNOST
základní organizace 5-02
ALBEŘICE

100 LET ALBEŘICKÉ JESKYNĚ

15 LET SPELEOLOGICKÉ SKUPINY ALBEŘICE

Radko Tásler a kolektiv

ČSS ZO 5-02
pošt. schr. 92
541 01 Trutnov
Czechoslovakia

OBSAH

	Strana
Úvod	3
Proč mohly vzniknout jeskyně v Krkonoších (R. Tásler)	3
Albeřická jeskyně se představuje (R. Tásler)	3
Albeřická speleologická skupina se představuje (P. Tásler, R. Tásler)	7
Tajemství vody (P. Loskot, P. Tásler)	9
Příroda albeřických lomů (J. Flousek)	11
Některé poznatky z historie Albeřic (P. Kliemeš)	12
Jak jsem začínal (P. Loskot)	13
Zoolog v podzemí (J. Flousek)	14
Albeřická cave in the eastern Krkonoše Mountains	15
Die Albeřice - Höhle im ostteil des Gebirges Krkonoše	15
Foto: R. Tásler, pokud není uvedeno jinak.	

Členská základna v průběhu let 1973 - 1988

Brejcha Miroslav x/	Náprstková Hana x/
Dubský Jaroslav x/	Pachovský Zdeněk
Dubská Věra	Rob Stanislav
ing. Gonda Martin x/	Rolc Miroslav x/
Gulich Vladimír	Říha Zdeněk
Fridrich Libor x/	Retr Jiří x/
RNDr. Hladký Vladimír x/	Šustek Bohumil x/
dr. Hlavatý Lukáš x/	Tásler Pavel x/
Hrabánek Zdeněk	RNDr. Tásler Radko x/
Kadmasová Alena x/	Táslerová Andrea x/
Kobelka Vladimír	Tenler Tomáš
Kopecký Petr x/	Tomášek Jiří x/
RNDr. Kracík Vladimír x/	
Kracíková Zdenka x/	
Lev Jiří	
Loskot Petr x/	
Machandr Vladimír x/	
ing. Náprstek Jan x/	x/ současní členové

1/ Zakladatelé skupiny: V. Hladký, S. Rob, M. Rolc, J. Náprstek (Pavel a Radko Tásler foto-grafují)

ÚVOD

Je tomu více než 100 let od doby, kdy se dělníkům v lomu v Horních Albeřicích při těžbě kamene v roce 1887 otevřel tajemný otvor do neznámé jeskyně a přes 15 let uplynulo od vzniku Albeřické speleologické skupiny, která zde v Albeřicích zahájila svoji činnost v roce 1973.

Při povídání o jeskyních se každému nejspíše vybaví Moravský kras, Macocha, Punkevní jeskyně a někdo si snad vzpomene na Koněpruské jeskyně u Beřouna. Jen málokdo však ví, kde jsou Horní Albeřice a že jsou i zde jeskyně a že i v ostatních částech nejvyššího českého pohoří - Krkonoš - se můžeme setkat s krasovými jevy. V Krkonoších se nelze procházet mohutnými podzemními chodbami nebo vzhlížet k mnohametrovým krápníkům či s mrazením v zádech stát na břehu dravé podzemní řeky. Rozsáhlé jeskynní systémy v Krkonoších nejsou, protože tu pro ně nejsou tak příznivé geologické podmínky jako např. v již zmíněném Moravském krasu nebo v krasových oblastech Slovenska.

250 m dlouhá Albeřická jeskyně je ve srovnání s 32 km dlouhým jeskynním gigantem Amatérské jeskyně na Moravě jen nepatrný trpaslík, ale vzhledem k tomu, že leží v Krkonoších, tedy v "netradiční" jeskyňářské oblasti, jde po odborné stránce o lokalitu velice cennou.

Intenzivní speleologický průzkum v Krkonoších probíhá teprve necelých dvacet let a možná o to více překvapí zpráva, že Albeřická jeskyně byla známa již před sto lety. Z této doby je nejstarší písemná zmínka o sestupu lamačů kamene do podzemí úzkou puklinou otevřenou při těžbě kamene. Sestoupili pryč do jeskynního systému s podzemními jezerky, ale nestačili celý rozsah jeskyně prozkoumat, protože majitel lomu dal otvor zasypat. Ve staré zprávě sice není uváděna přesná lokalizace, ale při porovnání stručného popisu se vstupní částí Albeřické jeskyně, musíme nutně dojít k závěru, že se jedná právě o tuto jeskyni. Tenkrát ovšem neexistovala spodní etáž lomu a jeskynní systém byl rozsáhlejší. Albeřická jeskyně tedy slaví své narozeniny od svého objevu.

PROČ MOHLY VZNIKOUT JESKYNĚ V KRKONOŠÍCH

Dnešní nauka o jeskyních - speleologie, rozlišuje několik skupin jeskyní. Jsou to jeskyně umělé, čili vytvořené člověkem, jeskyně pseudokrasové vznikající např. v pískovcích a jeskyně krasové, které jsou nejrozsáhlejší a ze speleologického hlediska nejprůtlačivější. Vznikají ve vodou rozpustných horninách, kterými bývají nejčastěji vápence nebo dolomity. Albeřická jeskyně a velká většina ostatních jeskyní v Krkonoších je krasového původu vytvořená činností podzemní vody ve vápencích. Abychom pochopili, kde se v Krkonoších vápence vzaly a proč v nich mohly vzniknout jeskyně, musíme se vypravit do pradávnej minulosti.

Krkonoše jsou tvořeny z větší části krystalickými břidlicemi, které vznikly přeměnou z hornin usazených (pískovce, prachovce, jílovce, vápence atd.) i hornin vulkanických (tufy, lávy) dlouhodobým působením tlaku, teploty, roztoků a plynů. Těmto přeměnám říkáme metamorfoza. Nebyl to proces jednorázový, ale skládal se z několika horotvorných pochodů, při kterých horniny nejenom překrystalovaly a získaly nové minerální složení, ale původně vodorovné vrstvy byly složitě zvrásněny a místy vztyčeny do téměř svislých poloh.

Krystalické břidlice můžeme podle stáří rozdělit zhruba do dvou jednotek. Do první starší, patří horniny jako ruly, ortokry, svory, amfibolity a další méně běžné horniny jako jsou např. vápence. Jsou to horniny velmi staré a vznikly někdy v proterozoiku (starohorách). Vápenců je v této jednotce skutečně málo a vystupují na povrch pouze na několika místech např. ve Velké Úpě nebo pod Hřibčicemi boudami.

Druhá mladší jednotka, někdy nazývaná fylitová, je tvořena různými typy fylitů, zelených břidlic, porfyroidů a v menší míře vápenci a dolomity. Vápence sedimentovaly pravděpodobně na dně silurského moře (zhruba před 450 mil. let) v nevelkých mocnostech a později byly již zmíněnou horotvornou činností zvrásněny. Proto dnes můžeme v terénu nalézt jen několik desítek metrů mocné vápencové pruhy (např. v Albeřicích) a jen vzácně větší tělesa (např. Maršov, Černý Důl).

Po ústupu dávných moří se Krkonoše staly souší

a začaly se postupně zvedat. To byl i start pro pomalé proudění podzemní vody po puklinách vápencových těles v jejich hlubších zónách. Vytvořily se různé dutiny a úzké kanály, první jeskyně.

Velký zdvih Krkonoš zhruba v neogénu, kdy Krkonoše postupně začaly dostávat horskou podobu, umožnil povrchové a podzemní vodě rychlejší proudění, rozpuštěný vápenec mohl být lépe odnášen a jeskyně se zákonitě mohly vyvíjet rychleji a do větších rozměrů. Velký význam pro vývoj jeskyní v Krkonoších měly i pleistocenní ledovce, respektive doba, kdy byly na ústupu. Při jejich tání koryty krkonošských potoků a řek protékalo daleko více vody než dnes a ta samozřejmě pronikala na své cestě i do podzemních dutin, rozšiřovala je nebo naopak naplavovala unášený materiál ze zvětralých hornin a jeskyně ucpávala.

Nejintenzivnější vývoj prostor v Albeřické jeskyni proběhl v trvale zaplavené (freatické) zóně. Voda vytvořila různé chodbičky, kanály, komíny, propasti v několika patrech nad sebou a navzájem se křížujícími. Po odeznění účinků ledovcové činnosti v Krkonoších si voda z jeskyní našla nové cesty, její podzemní hladina poklesla a nám zůstaly na suchu zachované jeskynní tvary, vznikající kdesi hluboko pod vodou.

ALBEŘICKÁ JESKYNĚ SE PŘEDSTAVUJE

Zanechme nyní úvahy o tom, jak to vypadalo před mnoha miliony let a vypravme se do podzemí nejdlejší jeskyně v Krkonošském národním parku - do Albeřické jeskyně.

Sotva projdeme úžlabinou do starého Bischofova lomu, otevře se před námi pohled, který dílem uchystala příroda, dílem člověk. V úzkém pruhu metamorfovaného vápence, čili mramoru, zde byla ztěžena surovina pro pálení vápna a stavební účely. Protože vápencové vrstvy jsou horotvornými silami vztyčeny do svislých poloh, muselo se při dobývání do hloubky, a jako výsledek těžební činnosti zůstal jámový lom se svislými stěnami přes 30 m hluboký. Nápadně připomíná přírodní kaňon, ale je to skutečně lom a přirozený vzhled mu propůjčila příroda a čas. Mohutný skalní portál na konci lomu je též dílem člověka, ale proč zde byl vápenec dobýván tímto podzemním komorovým způsobem, nevíme. Při pečlivější prohlídce stropu této 12 m x 27 m velké a 6 m vysoké vytěžené komory si však musíme všimnout četných kapes, děr a komínů. To jsou již tvary, které má na svědomí agresivní podzemní voda a dělníci při lámání kamene pravděpodobně využili stropu nějaké nižší přirozené dutiny a prohloubili ji.

Na konci komory vysoko na skalní římsě jsou malá ocelová dvířka uzavírající vstup do podzemního labyrintu, na jehož vzniku se podílely již jen a jen přírodní síly.

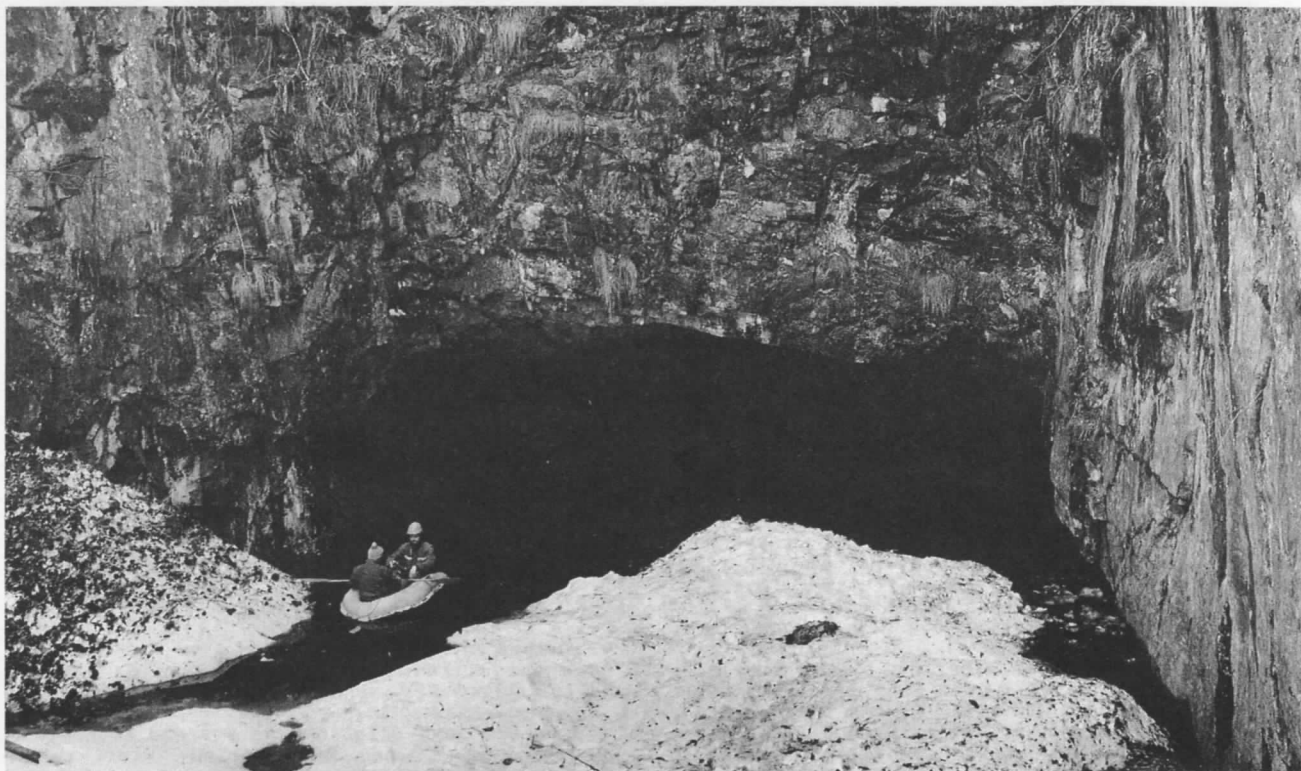
Hned za dvířky, vlastně v nich, musíme nedůstojně klesnout na všechny čtyři. Jiná možnost není, protože vstupní chodba je nízká. Po několika metrech plazení přes balvany a čvachtání ve žlutavém jílu se můžeme vztyčit v prostorném tzv. Prvním domě plném velkých skalních bloků. V zimních měsících, kdy se na dně lomu hromadí studený vzduch, tyto přední části jeskyně promrzají a vytváří se ledová výzdoba. Vstupní chodba bývá v celé své délce i profilu ledovými krápníky téměř vyplněna a obyčejné světlo karbidky dokáže strop domu posetý ledovými krystaly rozehrát tisíci světly, že máme dojem, jako bychom se ocitli v pohádkovém křišťálovém paláci. Pravidelné žbluňkání kapek do malých ledových jezírek zážitek ještě umocňuje. Jenom škoda, že v jarních měsících ledová nádherná roztaže a zbyde zase jen prostora plná balvanů.

Pomíjivá ledová výzdoba lahodí sice lidskému oku, ale ne jeskyni. Voda zmrzající v puklinách působí na horninu jako klín, strop se narušuje, dochází k opadu stropních desek a prostora tak pozbývá svou původní krasovou modelaci.

Z Prvního domu si můžeme vybrat dál k postupu hned tři cesty. První, velmi úzká a jen pro velmi hubené jeskyňáře, vede do tzv. Nové jeskyně, druhá svisle dolů do spodního patra, které je zatím poměrně málo prozkoumáno a přímo rovně pokračuje hlavní tah Albeřické jeskyně.

Tzv. Nová jeskyně je v historii naší skupiny zapsána zlatým písmem, byl to náš první významný objev.

Psal se rok 1973 a při jedné z návštěv podzemí

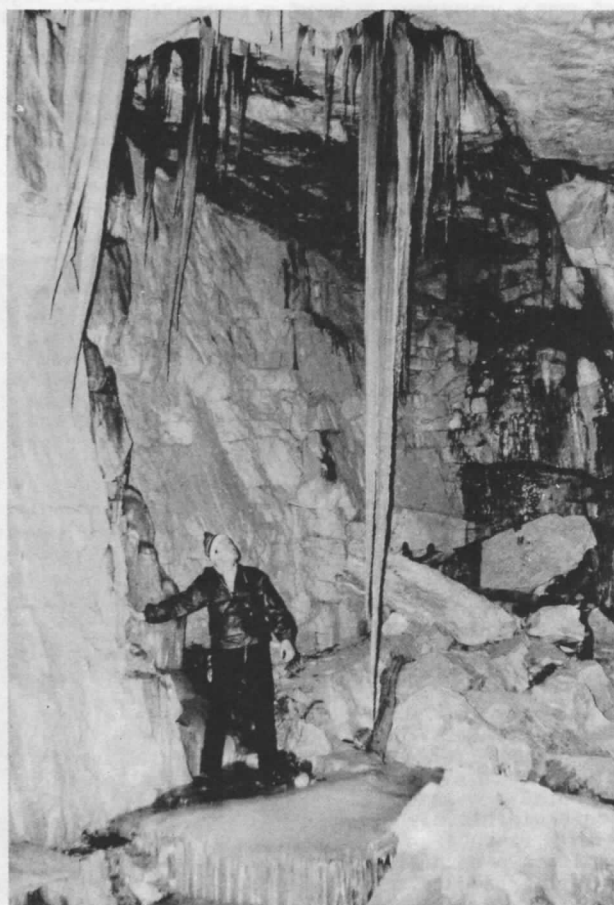
2/ Vchod do Albeřické jeskyně

jsme si v zastrčené části Prvního domu všimli malého kulatého okénka přehrazeného dvěma krápníky. Světlo baterky pronikalo do neznámé prostory, ale vlézt se tam nedalo. Nezbylo, než krápníky opatrně urazit a pokusit se do otvoru nasoukat. Nešlo to a nešlo to, ani když se člověk svlékl jen do spodního prádla. Scházelo několik milimetrů a všude pevná skála. Kohosi z nás napadlo, že vápennec je v podstatě měkká hornina a že by měl jít pilovat rašplí. Měkký sice je, ale také houževnatý. Trvalo několik hodin, než se nám podařilo, ležíc v lepkavém bahně, úmorným pilováním srazit skalní dno o několik milimetrů. Vyhráno ještě nebylo. Znamenalo to, dát si ruce před sebe, aby se zůžil průřez ramen, vydechnout, opřít se nohama o strop a vší silou se narvat do úzkého okénka. Prvnímu z nás se to podařilo a prolezl do systému chodbiček plných překrásné krápníkové výzdoby. Hned za úžinou trůnil sintrový útvar podobný ovci a dál v odbočkách jsme potom postupně objevili sintrové náteky podobné lidské ruce, průsvitné záclonky, tenká brčka a v závěru jedné plazivky svítily sytě červené sintrové varhany.

Teď opět musíme na chvíli vydechnout a prolézt do staré části Albeřické jeskyně. Budeme-li pokračovat hlavním tahem, tj. středním a nejrozsáhlejším patrem jeskyně, brzy se zastavíme na okraji tzv. Velké propasti. Na její převíslé stěně jsou sintrové náteky, bohužel značně otloučené a poškozené. Tato část jeskyně byla před uzavřením řadu let přístupná komukoli a ne všichni se zde chovali jak by měli a jeskyni vandalsky poškozovali.

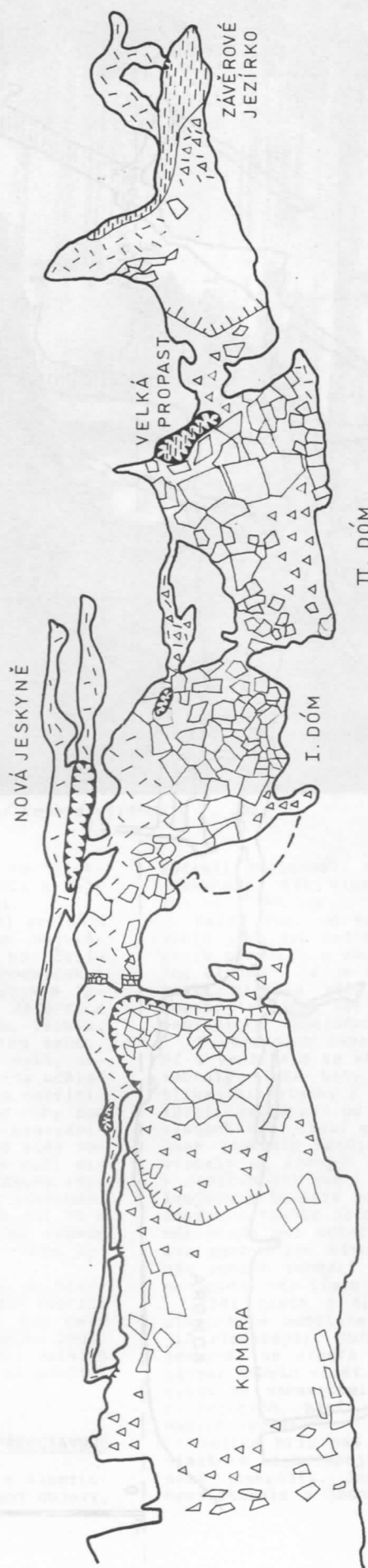
Opatrně přelezeme kluzké kameny za okraj propasti, do které se podíváme v jiné kapitole a sestoupíme širokou strmě klesající chodbou do nejhezčí závěrové části Albeřické jeskyně. Žluté stěny postupně přecházejí do cukrově bílé barvy a nedáme-li si při sestupu pozor, slezeme přímo do vody. Voda podzemního jezera je tak čistá, že lehce přehlédneme začátek vodní hladiny. Světlo silné baterky dokáže proříznout křišťálově nazelenalou vodu do tajemné hloubky mnoha metrů a při jiném úhlu nasvícení docílíme naopak dokonalého zrcadle-

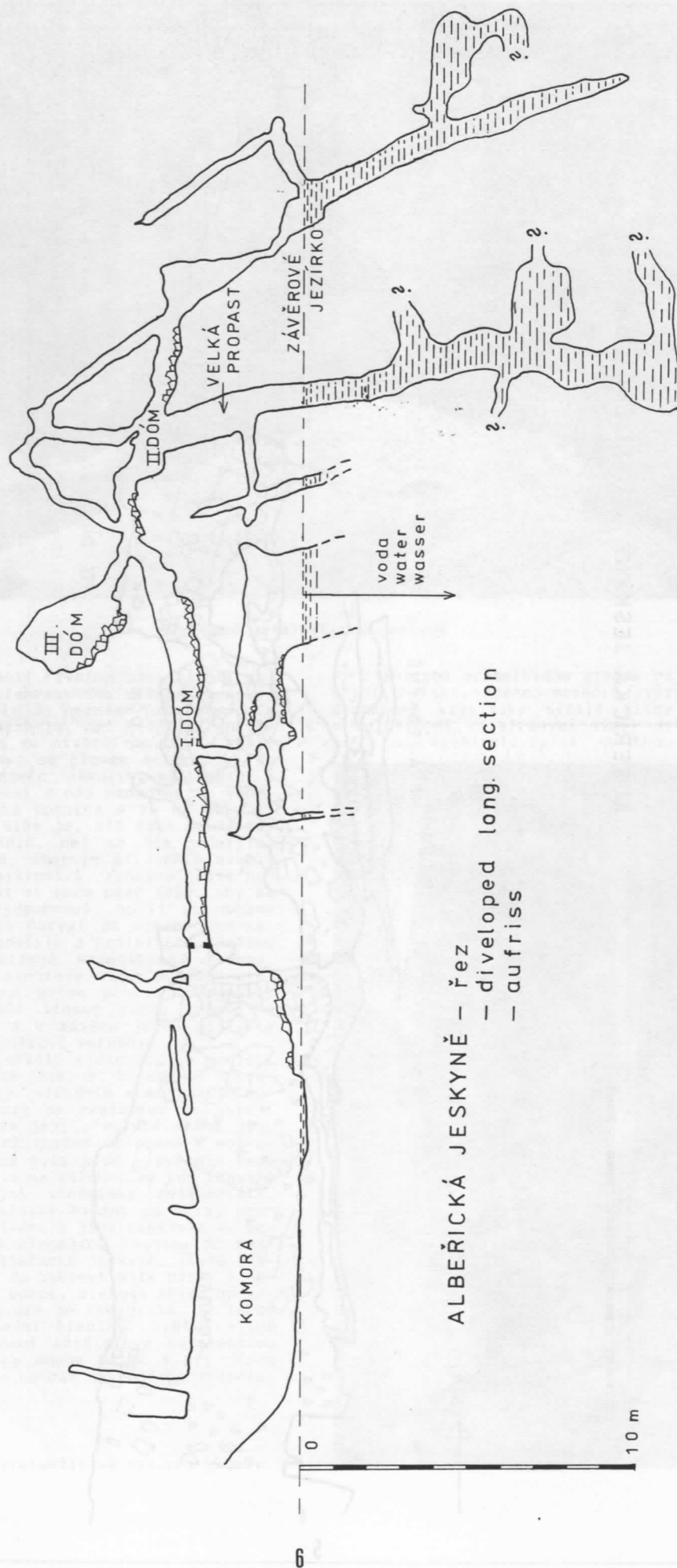
ní členitého mramorového stropu na vodní hladině. Břidličnatost vápenců-mramorů zvýrazňují třpytivé drobkovité krystalky světlé slídy - sericitu a s bělostnými rozežranými tvary ostře kontrastuje černošedý navětralý fylit. Ne nadarmo říkali před-

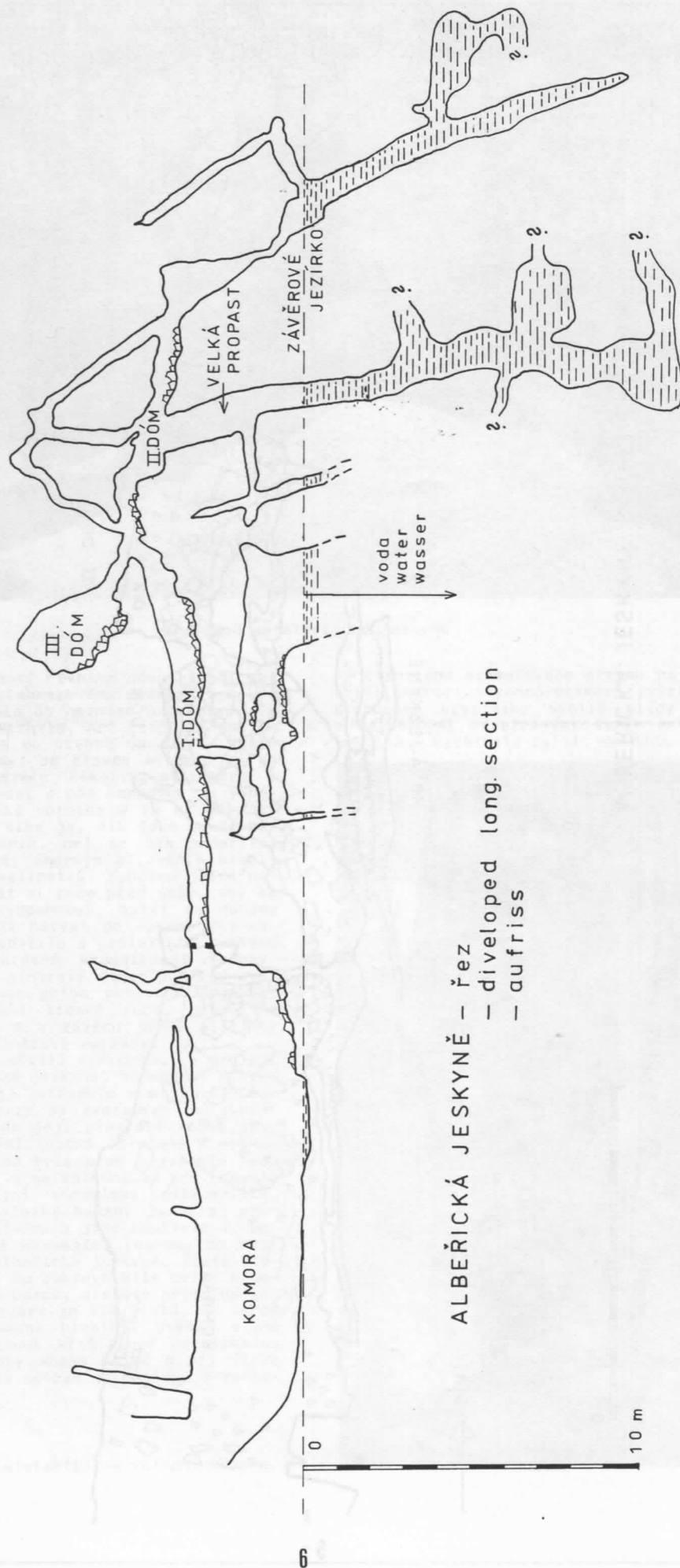

3/ Ledový stalaktit ve vstupní komoře

ALBEŘICKÁ JESKYNĚ - orientační plán

4/ Ledová výzdoba v I. domu

ní odborníci až z Kanady, kteří jeskyni navštívili, že tato část s podzemním jezerem patří k nejhezčím mramorovým jeskyním, co kdy viděli.

U podzemního jezera nezůstaneme, to si zaslouží zvláštní kapitolu, a podíváme se naopak do nejvyššího patra. Tvoří ho jeden vysoký dóm, kde často zimují netopýři a celá soustava úzkých chodbiček a komínů, jejichž průstup patří k jeskyňáfským lahůdkám. To nejdříve lezete někam nahoru, dáte ruce před sebe, abyste se protáhli plazivkou, lezete, ale nic nevidíte, protože máte ruce před sebou. Náhle ucítíte, že se to zase láme někam dolů, namhátáte jen malinkou kapličku a v ní musíte udělat kotrmelec, abyste dostali nohy pod sebe a nezříteli se po hlavě někam dolů. Teď máte sice nohy pod sebou tam, kde mají být a kloužete dolů pravidelným okrouhlým kanálem o rozměrech přesně vaší tělesné schránky s rukama nad hlavou, ale opět nic nevidíte. Rychlost sestupu regulujete různým rozpíráním kolen nebo prostě jen nádechem a výdechem. Po půlhodinovém zápolení vás to vyplivne asi 15 m od místa, kde jste začali lézt. Tak asi vypadá horní patro Albeřické jeskyně, které dokáže vychutnat jen opravdu zanícený jeskyňář.

Jen velice stručně jsme vás provedli po hlavních částech Albeřické jeskyně, stranou zůstala celá řada odboček, plazivek a komínů. Pro celý systém Albeřické jeskyně dnes udáváme délku 250m, ale ta bude jistě narůstat při objevování dalších prostor a též nevíme, kolik metrů jeskyně pohltil lom.

ALBEŘICKÁ SPELEOLOGICKÁ SKUPINA SE PŘEDSTAVUJE

Naše skupina je velice úzce spjata s Albeřickou jeskyní. Pokoušeli jsme se zde o první objevy,

sbírali zkušenosti a v ní se z nás vlastně stali jeskyňáři. Bez Albeřické jeskyně by asi nebyla ani naše skupina.

Každý musí se svým koníčkem nějak začít. Obvykle jsou dvě možnosti. Buď organizovaně pod vedením starších a zkušenějších anebo, jak se říká, "na divoko". To je sice pracnější a člověk zkušenosti získává déle, zato o dobrodružství není nouze. Tak jsme začínali i my, protože Česká speleologická společnost ještě nebyla založena.

V začátcích samozřejmě chybí i vhodné vybavení a využívalo se všeho, co bylo po ruce. Doma se sebraly staré boty, roztrhané oblečení, svíčky, blikající baterky a šlo se. Z jeskyně jsme pak vylézali zablácení od hlavy až k patě. Obzvláště ve vlasech byl jílový make-up velice slušivý, protože jsme tenkrát neměli ani přílby. Ty jsme později získali na různých stavbách. Po cestě na chalupu k rodičům jíl oschl a začalo se z nás prášit. Kolemjdoucím turistám nevěřili svým očím, kde jsme se dokázali takhle zřít. Že v jeskyních, o tom neměl nikdo ani potuchy. Doma se to často neobešlo bez nezbytných kárných opatření, ale přesto pro nás rodiče sehnali první kontakty na jeskyňáře a nenápadně nás tímto podpořili.

Pěší cesta z Albeřic ještě šla, ale návraty přeplněným nedělním vlakem z Českého krasu byly již složitější. Oblečení, ve kterém se prolézaly jeskyně, se prostě obrátilo naruby, aby jeskyňní nánosy nebylo vidět. Ve vlaku jíl začal vysychat a sypat se nohavicemi ven k velké nelibosti společníků, kteří naprosto nechápali důležitost našich výprav.

Velice brzy nám došlo, že bude nutné v našem vlastním zájmu spojit se se zkušenými organizovanými jeskyňáři. Jednotná organizace tehdy ještě neexistovala a jednotlivé speleologické kluby by-

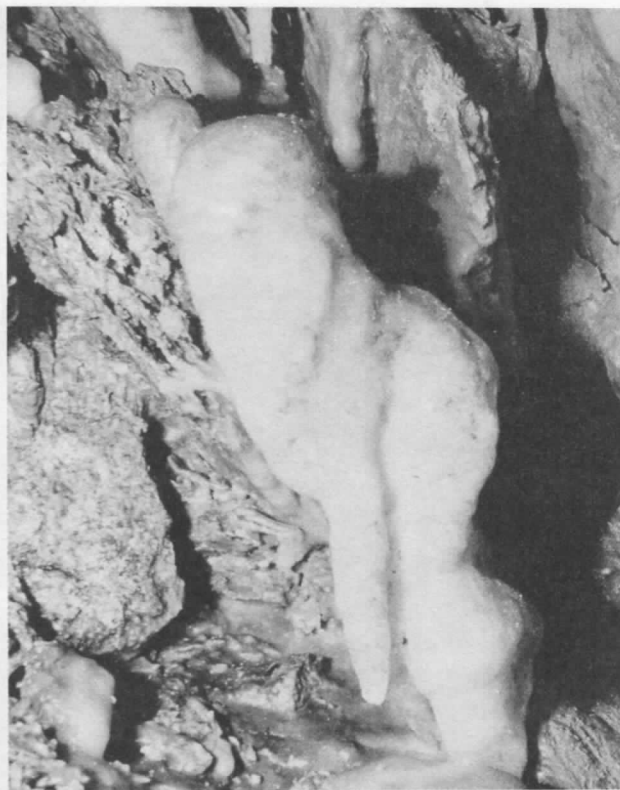
ly organizovány při různých jiných spolcích, závodech či klubech ROH. Nás si pod křídla vzali bozkovští jeskyňáři organizovaní pod krasovou sekci TISu. Zejména bývalý ředitel Bozkovských, turisticky přístupných jeskyní Josef Řehák naší tříčlenné partě vštěpoval první zásady jeskyňařiny.

Objev nových prostor v Albeřické jeskyni nás podnítil k další explorační činnosti. V r. 1974 jsme poprvé začali kopat v Celní jeskyni, tehdy dlouhé jen několik metrů. Netrvalo dlouho a narazili jsme na úzkou puklinu, ze které vanul průvan. Bohužel však byla neprůlezná. Rozšířit se dala jedině střílením a na to naše síly v počátcích ještě nestačily. Rozladění neúspěchem jsme se vrhli do pečlivého zkoumání stěn Celního lomu a prověřovali každou puklinu v naději, že objevíme novou jeskyni. A ono se nám to skutečně podařilo. Krátkým závalem v úzkém vchodu jsme se prohrabali a poprvé vstoupili do Krakonošovy jeskyně - druhé největší jeskyně v této oblasti a nejhlubší jeskyně v Krkonoších (-39 m).

S Celní jeskyní nám o rok později přijeli pomoci jeskyňáři z Bozkova a tak jsme i tady slavili úspěch. Po rozstřílení úžiny jsme se dostali do neznámých prostor, jejichž celková délka je několik desítek metrů.

První úspěchy nás nejen povzbudili do další práce, ale také ukázaly, že čas věnovaný výzkumu jenom o víkendech zdaleka nestačí. No a protože jsme všichni studovali a o prázdninách měli času habaděj, nebylo od nápadu k prvnímu pracovnímu táboru daleko. Nejdříve bylo třeba vyjednat povolení na správu KRMAP a pak už jenom vzít bágl a o prázdninách odjet na 14 dní do Albeřic. Poprvé to bylo v roce 1975 a naše vybavení bylo více než skromné. Spali jsme ve stanech v Celním lomu, vařili na ohni a v podzemí měli k dispozici nanejvýš lopatku, krumpáč a kýbl. O to větší ale bylo naše nadšení.

Příští rok už v táboře přibyl přístřešek pro kuchyň a společenský stan, což byla velká výhoda, protože už jsme před nepřízní počasí nemuseli prchat do místní restaurace Vápenka a večerní zhodnocení vykonané práce se mohlo obejít bez finanční újmy.

5/ Sintrová výzdoba v Nové Albeřické jeskyni

Záhy se naše skupina rozrostla na sedm lidí a vylíhl se nápad, že bychom mohli založit při SSM na gymnaziu speleologický kroužek. Byli jsme mladí a příliš plní ideálů. Jeden profesor nám přislíbil sice pedagogický dozor, ale jakémusi funkcionáři SRPŠ se to vůbec nelíbilo a udělal vše pro to, aby vedení školy kroužek nedoporučilo. Na výroční schůzi SSM vedení věc podalo tak, že o kroužek z řad členstva nebyl zájem a tudíž jeho založení nemá smysl. Po této zkušenosti náš zájem o práci v SSM sice prudce ochladl, ale vůbec neochladl náš zápal pro jeskyně.

Po několika letech nám stany v Celním lomu začaly být těsné. Materiál pro práci v jeskyních přibýval a bylo ho zapotřebí někde uložit. Nebylo již únosné po každé akci všechno sbalit a odvézt. Proto jsme se rozhodli postavit v Celním lomu malou základnu. Dali jsme jí příhodný název Oáza. A do dalších let se skutečně Oázou stala. Už jsme s sebou nemuseli tahat z domovů těžké krosny s materiálem ani se ustaraně dívat na oblohu, jestli ty mokré věci ze včerejška usušíme anebo jestli k nim přibudou další...

A nové objevy na sebe nenechaly dlouho čekat. Nejdříve jsme začali tušit další prostory v Celní jeskyni. Bylo třeba vytěžit materiál ze zasucené šachty, kudy mohla vést cesta dál. Úzkým vchodem to nebylo možné, a proto jsme se rozhodli otevřít do jeskyně nový vchod. Našli jsme k tomu účelu vhodný komín a k jeho konci vyhloubili z povrchu třímetrovou jámu. Až potud šlo všechno dobře, jenže komín bylo zapotřebí rozšířit, a to znamenalo střílet. Neměli jsme k dispozici kompresor a museli jsme všechny díry pro trhaviny vrtat ručně. Práce spíše pro trestance - připadali jsme si jako ve středověku. Nakonec se vše vyplatilo, nový vchod byl otevřen a po další, přibližně roční práci vydala jeskyně své tajemství - Vlhký dom.

Ani na Albeřickou jeskyni jsme nezapomněli. Prolezením plazivek v boku umělé vylámané komory přibývalo pár metrů chodeb i tady a podařilo se slézt i několik úzkých komínů ve stropě.

Začaly nás lákat i propasti v jiných krasových oblastech. Jenže v těch je zapotřebí speciální technika lezení, která se musí nejdříve nacvičit na povrchu. Jako úplně první lezecký тренаžér nám posloužil rozložitý strom naproti vchodu do Celního lomu. Bohužel tudy vede cesta na Rýchory a my jsme se stávali středem zájmu turistů. Snad i proto jsme postupně vybudovali тренаžér na stěnách lomu, kde se dá na laněch nacvičit spousta složitých manévřů a jsme skryti před zraky zvědavé veřejnosti.

V r. 1977 byla založena Česká speleologická společnost, jediná organizace v České republice, která má za úkol zabývat se průzkumem jeskyní a krasových jevů. Gestorem se stalo ministerstvo kultury ČR a naše parta vstoupila do této jednotné společnosti jako základní organizace 5-02 s názvem Albeřice.

Speleologický průzkum začal být více společensky uznávaný a před námi se otevřely nové možnosti. Jako organizace jsme si mohli vydělat peníze, nakoupit potřebné vybavení a pustit se do náročnějších průzkumů. Postavili jsme si větší základnu a přibyla nová technika, s jejíž pomocí jsme objevili pokračování jeskyně Trucovna s nejbohatší krápníkovou výzdobou v Krkonošském národním parku. Dnes už letní tábory v Albeřicích nejsou. Není na ně čas. Z bývalých studentů se už dávno stali dospělí lidé, z některých otcové rodin. Jedni zpoehodlněli a narůstají jim bříška, druhým nestačí jeskyně v Krkonoších a objevují

velké jeskynní systémy ve světě, třeba až na druhé straně zeměkoule v Tasmanii.

Ubylo romantiky, přibývá práce a starostí. Přesto se všichni rádi vracíme do těch našich jeskyní v Albeřicích, i když jenom na víkendy, ale nadšení pro jeskyně zůstává.

TAJEMSTVÍ VODY

Vstupní komora Albeřické jeskyně se každé jaro zatopí vodou, která vydrží často až do pozdního léta. Někdy je vody málo a dá se probrdit v gumovkách, zato když přijde prudké tání sněhu, komora se zatopí vodou téměř po strop a do jeskyně je vstup možný pouze na člunu.

Z počátku naše kapesné nestačilo na solidní gumový člun a tak jsme plavbu přes jezero podnikali na nafukovacích matracích. Jenže zkuste plavat na matraci, přitom se nenamočit a ještě přidržovat materiál, který nesmí spadnout do vody. Zkoušeli jsme různé způsoby a nejvíce se osvědčilo mít dvě matrace položené na sobě. Přitom se poměrně špatně udržovala rovnováha a tak leckterá plavba skončila neslavně v mrazivé vodě.

Po několika takových dubnových koupelích jsme si přece jenom našetřili na pořádný nafukovací člun a koupelí ubylo.

A dnes? Člun je již značně zpuchřelý, jsou v něm díry a během plavby z něj uniká vzduch. Mohli bychom koupit nový, peníze máme, ale již několik let se v obchodě neobjevil. Takže jsme opět na začátku a nezbyvá než rychle pádlovat, protože dofouknout člun uprostřed jezera se pokusil jeden z nás jen jednou.

V útrokách Albeřické jeskyně, jak jsme se již zmínili na začátku, jsou dvě podzemní jezera, která nás svou průzračnou nazelenalou hloubkou od počátku velice přitahovala. První jezero je na dně Velké propasti a druhé uzavírá strmou chodbu v zadní části jeskyně. Spuštěná olovnice se zastavila v hloubce -14 m, což bylo překvapující. Tolik nikdo nečekal. Náš zájem posilovalo i vyprávění bozkovských jeskyňářů, kteří prováděli první odborný průzkum jeskyně. Byli v jeskyni v období extrémně nízké vodní hladiny a jednomu z nich se podařilo prolézt úzkým otvorem, který se otevřel těsně nad vodou do další suché prostory s krápníkovou výzdobou. Bohužel nestihli průzkum dokončit, a když přijeli za týden, voda opět stoupla a otvor uzavřela. Od té doby již nikdy neklesla hladina vody na úroveň, aby se otvor opět objevil nad hladinou.

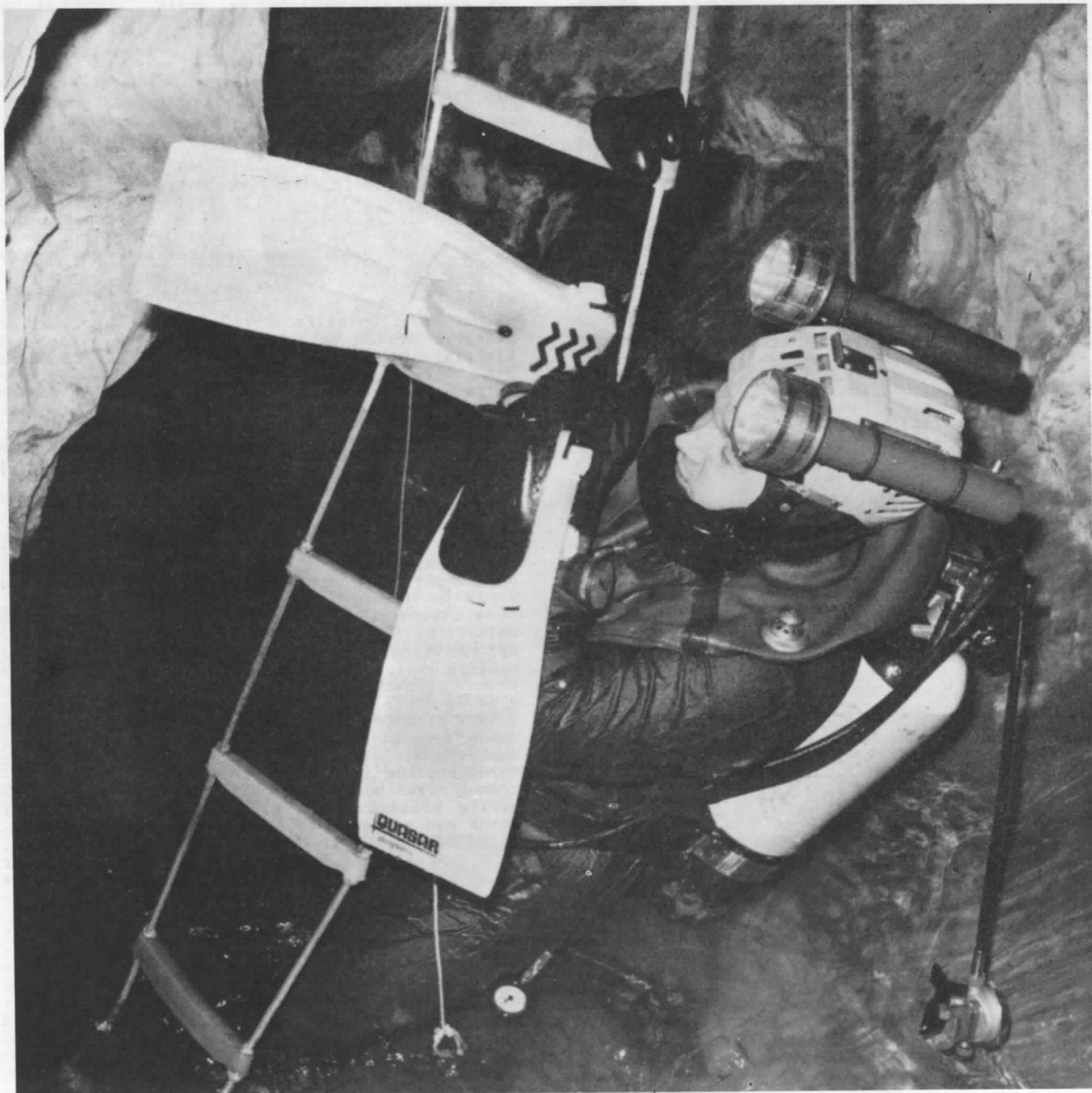
Voda v jeskyni neuzavírá jenom další teoretické pokračování chodeb, ale není též uspokojivě vysvětleno, jakými podzemními cestami se vlastně voda z jeskyně ubírá a kde se objevuje na povrchu ve vyvěračkách. Situaci ještě komplikuje skutečnost, že celá Albeřická jeskyně leží několik metrů pod úrovní dna Albeřického údolí a voda musí v podzemí překonat značnou vzdálenost, než se tento výškový rozdíl při klesání údolí vyrovná. Geologická situace umožňuje hned několik možností, ale každá má své pro i proti.

Jeden z technicky nejjednodušších způsobů, jak poodhalit tajemství podzemní vody, je potápěčský průzkum. Ale zase tak jednoduchá věc to není. Nejde jenom o vlastní ponor do studené vody, kdy veškeré důležité aparáty musí být zdvojeny, protože potápěč nemá možnost se kdekoli vynořit na hladinu, ale i o transport veškerého vybavení přes suchou část jeskyně - přes balvany a úžiny k podzemní hladině. Při každé akci je proto zapotřebí několika zkušených jeskyňářů přesto, že pod vodu jdou potápěči zpravidla jen dva.

Naše skupina se potápěním nezabývá, proto jsme požádali o pomoc pražskou skupinu Speleoaquanaut, kde jsou speciálně vycvičení zkušení speleopotápěči. Chlapi z Prahy nabídku přijali a jak by ne, vždyť to jsou nadšenci a šlo o ponor do neznáma.

Jedné listopadové neděle se mohla akce rozjet naplno. Do Albeřic před Vápenku přijela Avie a místo ožilo nebývalým ruchem. Byl vytažen kompresor, láhve naplněny stlačeným vzduchem, všechno pečlivě zabaleno do transportních pytlů a my jsme to museli odtahat do jeskyně. Dalo to zabrat. Pytle vážily okolo 25 - 30 kg, každou chvíli se někde v úžině vzpříčily a navíc se s nimi muselo zacházet velice opatrně. Urazit od láhve naplněné na 200 atmosfér ventil byl znamenalo katastrofu.

Nejdříve byl zahájen průzkum II. závěrového jezírka. Až u vody se začali potápěči strojit do neoprénu, přes něj natahovat obyčejné montérky ja-

6/ Potápěč sestupuje do Velké propasti

ko ochranu před ostrými břity pod vodou, smontovat vzduchovou automatiku a za naší asistence se připravovat na ponor. Chvilími byla legrace, neboť prostor u jezírka je nízký a zkuste se vleže převléknout, připevnit láhve se stlačeným vzduchem, navléknout olověné závaží a ještě vše zkontrolovat.

Za necelou hodinu bylo vše připraveno k ponoření. Nezbytný rituál kontroly všech zařízení, domluvy signálů a dvojice potápěčů zmizela pod hladinou. Chvilku vidíme v hloubce jejich vzdalující se světla, pak vše pohltila tma a jen vzduchové bubliny na hladině a chvějící se vodící šňůra dávaly tušit, že se pod vodou něco děje. Mezi námi se rozhostilo naprosté ticho. Všichni jsme s napětím očekávali, s čím se potápěči vrátí.

Asi po čtvrt hodině zesílil šelest bublin a po chvíli se vynořily dvě hlavy. Okamžitě byly zasy-

pány spoustou otázek. Jak to vede hluboko? Dostali jste se na volnou hladinu? Končí to, nekončí to? Tak sakra, povídejte něco! Tak nějak to tam tenkrát bylo a oni chudáci se nemohli ani vydýchat. Potom začali vyprávět.

Průzkum byl komplikovaný, neboť při svém pohybu potápěči zvířili jemný kal usazený na stěnách, který téměř okamžitě mění průzračnou vodu v neprůhledné kafe. Očima se mohl orientovat pouze první z nich, druhý pokračoval za ním jen po hmatu. Cesta zpět byla možná jenom podél vodící šňůry, která je v této chvíli pro potápěče skutečně pupeční šňůrou života. Byli asi 15 m hluboko a proplavali skoro 30 m daleko s tím, že se dostali do komplikovaného podvodního labyrintu, jehož průzkum si vyžádá další akce. Rozhodně to nekončí, ale bude nutné napláňovat několik ponořů s dostatečným časovým odstupem, aby došlo

k opětnému usazení kalu. Potom bude možno nakreslit plán podvodních prostor a věnovat se dalším odborným výzkumům.

Druhý ponor do jezera na dně Velké propasti je obtížnější. Nejprve je nutné sestoupit asi 6 m po provazovém žebříku na úzkou plošinu, kde se potápěči musí ustrojit, protože stěny propasti pod ní spadají kolmo do vody. Potom následuje opět několik metrů dlouhý provazový žebřík, který potápěči překonávají již s plnou výzbrojí. Je to svízelná věc, protože s ploutvemi na nohou se po komíhající žebříku zrovna dobře neleze. Výstroj váží přes 30 kg a přece jenom je konstruována pro pohyb ve vodě a ne na suchu, takže potápěč je velmi neohrabaný. Bez naší pomoci by to nezvládl. Takže jsme si je uvázali za láhve na lano a spouštěli je do vody. Připomínalo to středověké rytíře, když je v brnění vytahovali kladkou na koně.

Po krátké kontrole vzduchové automatiky nám opět zmizeli z očí a jen vzduchové bubliny rušily jeskynní ticho. Kluci dosáhli hloubky -17 m a objevili opět celý labyrint zatopených chodeb.

První s napětím očekávané potápěčské sondy poodhalily tajemství podzemních jezer a přinesly celou řadu dalších otázek, na jejichž zodpovězení bude zapotřebí spousta práce, času, peněz, techniky a hlavně obrovské nadšení.

Jaká je konečná hloubka obou jezer?

Kam vede labyrint zatopených chodeb?

Pokračuje dál Albeřická jeskyně suchou cestou?

Kam odtékají podzemní vody?

PŘÍRODA ALBEŘICKÝCH LOMŮ

Po 15 letech bohatého korespondování a jednávání se konečně v roce 1986 podařilo veškerým přírodním hodnotám Albeřických lomů a jejich blízkému okolí zabezpečit právní ochranu - vyhlášením za chráněný přírodní výtvar (CHPV) na ploše 5,3 ha.

Chráněné území však nebylo vyhlášeno jen z důvodů ochrany rozsáhlých a v Krkonoších ojedinělých podzemních krasových útvarů, ale i s ohledem na celkový povrchový reliéf vápencových lomů a výskyt velkého množství vzácných, chráněných a geograficky významných druhů rostlin a živočichů.

Vlastní jeskynní prostory mají nezanedbatelný význam pro zimování netopýrů, kterým tu také byla věnována největší pozornost. Albeřická jeskyně byla po zoologické stránce poprvé kontrolována v zimním období 1969/70 a v posledních letech je společenstvo zimujících netopýrů sledováno již pravidelně. Dosud zde bylo nalezeno 63 vrápců a netopýrů v 6 druzích; početné mezi nimi převládali netopýr vodní (*Myotis daubentonii*) a netopýr velký (*Myotis myotis*), tvořící plných 70 % kontrolovaných jedinců. V minulých letech byli všichni netopýři kroužkování, avšak žádný z nich nebyl zjištěn na jiné lokalitě. Naopak zpětné nálezy značených jedinců svědčí o jejich tradičním zimování v Albeřické jeskyni. Přestože počet zimujících netopýrů, ve srovnání s jinými nalezišti, není nejvyšší, pravidelný výskyt netopýra velkého i ojedinělé nálezy vrápce malého (*Rhinolophus hipposideros*) řadí Albeřickou jeskyni k cenným zimovištím v oblasti Krkonoš.

Z ostatních savců jsou na území CHPV zastoupeny běžné druhy lesních i lučních biotopů (rejsci, myšice, norník rudý, hraboš polní). Pozoruhodný je výskyt myšice temnopásé (*Apodemus agrarius*), jejíž jižní hranice areálu rozšíření končí na polském úpatí Krkonoše a do české části pohorí proniká pouze v oblasti Horních Albeřic.

Velmi bohatá je fauna ptáků, hnízdících v lesních ostrůvcích, které zarůstají dna i okraje opuštěných lomů, i na otevřených pastvinách mezi nimi. Dosud zde bylo pozorováno přes 40 hnízdících druhů ptáků, mezi nimi některé velmi vzácné. První případ hnízdění severského drozda - cvrčaly obecné (*Turdus iliacus*) v českých zemích pochází právě z území dnešního CHPV (rok 1970). Kolonie 10 - 20 párů dalšího drozda - kvíčaly obecné (*Turdus pilaris*) byla ještě nedávno jediným hnízdištěm tohoto druhu v Krkonoších. Nově hnízdícím druhem v Albeřických lomech je čечetka zimní (*Carduelis flammea*). Tento charakteristický druh subalpínských poloh Krkonoš se zde objevil zhruba před pěti lety a od té doby pravidelně hnízdí i na této podhorské lokalitě. Luční porosty a pastviny mezi lo-

my obývala křepelka polní (*Coturnix coturnix*) a chřástal polní (*Crex crex*). Oba druhy však díky intenzivnímu zemědělskému obhospodařování luk zmizely a na sledovaném území jsou pozorovány jen výjimečně.

Z dalších skupin obratlovců nelze zapomenout na obojživelníky. Trvalé i periodické vodní nádrže na dnech lomů slouží k rozmnožování početných populací čolka horského (*Triturus alpestris*), skokana hnědého (*Rana temporaria*) a ropuchy obecné (*Bufo bufo*). Rovněž existence těchto živočichů, citlivě reagujících na jakékoliv znečištění vody, je však vážně ohrožena hospodařením na okolních pozemcích.

Výčet fauny bezobratlých by byl velmi obsáhlý, a proto se zmiňme alespoň o charakteristickém druhu horských luk - kobylce horské (*Isophya pyrenaica*) a glaciálním reliktu, tj. pozůstatku z dob zalednění, šídla horského (*Aeschna coerulea*). Souhrnný přehled hmyzí fauny dokumentuje výskyt jak horských druhů, tak i teplomilných prvků, které prozrazují velký vliv vápencových výchozů na její složení.

7/ Netopýr vodní (*Myotis daubentonii*)

/foto: J.Vrána/

Botanický průzkum Albeřických lomů přinesl soupis 160 druhů cévnatých rostlin, kterým vévodí početná populace šafránu bělokvětého (*Crocus albi-florus*) se zhruba 5000 kvetoucími exempláři. Vy-pásané krátkostébelné louky v okolí lomů poskytují podmínky pro existenci řady sucho- a teplomilných druhů, což není v nadmořské výšce kolem 800 metrů běžným jevem. Za všechny druhy typické pro tato místa jmenujme alespoň hořeček brvítý (*Gentianopsis ciliata*), hořeček ladní (*Gentianella campetris*) a hořeček německý (*Gentianella germanica*), pcháček bezlodyžný (*Cirsium acaule*), písečníci douškolistou (*Arenaria serpyllifolia*) a vítod chocho-latý (*Polygale comosa*).

Stručný přehled přírodních hodnot CHPV Albeřické lomy, s důrazem na faunu obratlovců, nepodceňuje řadu dalších charakteristických rostlinných a živočišných druhů a společenstev. Přesto názorně ilustruje přírodovědný význam lokality a opodstatněně ji řadí mezi chráněná území Krkonošského národního parku. Nelze však opominout negativní jevy, které na Albeřické lomy a jejich okolí působí. Zásadní dopad má již zmiňované obhospodařování lučních porostů - pastva početného stáda skotu a hnojení. Zatímco spásání a sešlap vegetace několika málo kusy dobytka je pro udržení bohatých rostlinných společenstev přímo nezbytným činitelem, současná velikost a ustájení stáda více než 200 krav je pro ochranné pásmo CHPV Albeřické lomy neúnosná a na přírodní hodnoty působí již destruktivně. Připočteme-li splachy exkrementů ustájeného dobytka a hnojiv z okolních luk do vodních nádrží v lomech, ovlivňuje pastva druhotně i další přírodní složky, především obojživelníky. Navíc znečištěné vody mohou významně narušit kvalitu podzemních krasových útvarů.

Věříme, že dohoda o rozumném hospodaření v blíz-

kosti CHPV je reálná a dosažitelná v nejbližší budoucnosti. Každé zaváhání při likvidaci negativních vlivů totiž přináší další narušení přírodní rovnováhy a vyžaduje nesrovnatelně delší období pro žádoucí obnovení původního stavu. Nezapomeňme však, že Albeřické lomy vznikly činností člověka, a proto i existence jejich přírodního bohatství je na citlivou činnost člověka stále vázána. Zákaz veškerých zásahů na území CHPV by znamenal i postupný zánik nejcennějších rostlinných a na ně vázaných živočišných společenstev.

NĚKTERÉ POZNATKY Z HISTORIE ALBEŘIC

Je pravděpodobné, že Albeřice byly založeny již během první krkonošské kolonizace v průběhu 13. století. Tehdy vznikly vůbec první vesnice ve východních Krkonoších, jako například Maršov a právě i Albeřice. První písemná zmínka pochází z roku 1297 a Albeřice jsou tak nejstarší uváděnou obcí východních Krkonoš. Jde o latinsky psanou listinu, kde majitel Úpska (dnešní Trutnovsko) Vítek ze Švábenic daroval křižovníkům Božího hrobu Zderazského kláštera v Praze rovněž obec Albeřice, zde psané jako Alberonis villa, tedy ves Albeřiců. Antonín Profous ve svých Místních jménech v Čechách odvozuje vznik jména Albeřice od českého čeledního jména, pocházejícího z osobního jména Albera, tedy ves lidí Alberových. Poněmčením potom vzniklo německé jméno Alberist - Albendorf. Němečtí autoři odvozují jméno Albendorf od osobního jména Albert - tedy Albertova ves. Profousovo vysvětlení je pravděpodobnější, i když může jít o jméno lokátora, úředníka, který řídil lokaci, tedy založení vsi. O složitém výkladu a vývoji místního jména Albeřice nás přesvědčí i pouhý výčet užitých jmen během staletí. Tak najdeme Walberzice v české listině z roku 1541, o rok později v českém textu Valbeřice, ze stejného roku je i německá listina s nejstarším známým užitím později platného Albendorf. Ale už v roce 1547 se

v jiné německé listině hovoří o Walwerzitzu, v roce 1556 dokonce o Weborzitzích. Berní rula z roku 1654 uvádí Albentorff, publikace z roku 1836 zase Albendorf ap.

O dávném původu obce svědčí i první podrobný katastrální záznam z roku 1841. Z těchto krásných map můžeme vyčíst nejen nejstarší číslování jednotlivých domů, majitele chalup a pozemků, z jakého materiálu byly jednotlivé části chalup postaveny, ale na první pohled také poznáme, že Albeřice jsou tzv. lánovou obcí. Od každého statku či větší chalupy u hlavní cesty nebo potoka jde do svahu lán s poli, loukami i lesem až na hlavní hřeben. Přes četné majetkové slučování pozemků a zalesňování luk je toto patrné v Albeřicích dodnes. Bezpečně lze určit, které pozemky k jednotlivým usedlostem patřily. Takovou strukturu mladší obce, jako například Malá a Velká Úpa či Pec pod Sněžkou, nemají. Proto ne náhodou jsou Albeřice na nejstarší samostatné mapě východních Krkonoš vyobrazeny jako největší obec.

Zajímavá je česky psaná zpráva kutnohorských úředníků o stavu krkonošských lesů z roku 1609. O Albeřicích mluví takto: "Dále za těmi místy jest ouzlabí a v něm ves Albendorf, táhnoucí se vzhůru a také k půlnoci, z obojí strany té vsi vrchové jsou prázdní a vyplenění, role, dědiny a loučky jsou na nich zdělány a ostatek pastvy. O též vsi zpráva jest, že jest tu nejstarší a dříve než lesové z týchž hor trutnovských k Horám Kutným obráceny byly, oni že v těch horách dříví mejtili, uhlí pálili a do Šmidteperku (pozn.: dnešní Kowary) do Slezska je dodávali. Jest v té vsi usedlých s koňmi do 40 a chalupníkův vosm." Těžba dřeva pro kutnohorské doly se již nemohla dotknout albeřických lesů, ale přivedla do Krkonoš i Albeřic novou vlnu osadníků. Tak se tu objevují nová jména jako Tippelt, Thamm či Tam, Wimmer, Wassa, Mitlöhner ap., která známe z nově založených osad ve východních Krkonoších. Naopak velmi stará albeřická jména jsou Lahmer či Lamer

8/ Horní Albeřice s vápenkou v roce 1902 na fotografii MUDr. Wenzela Lahmera

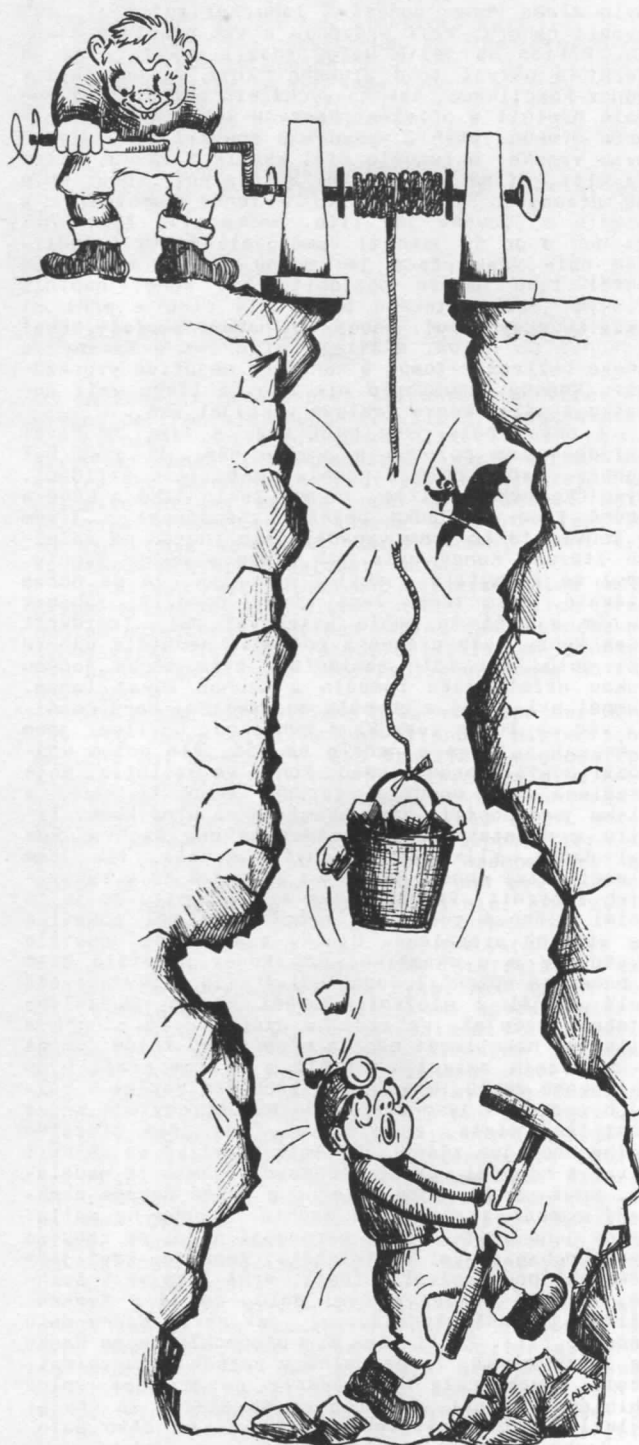

a Zosel. Ve zprávě zmíněné pálení dřevěného uhlí pro slezské hutě jistě nedalo vznik Albeřicím, i když jistě přispělo k jejich rozvoji. Hutě vznikly v polovině 14. století, tedy až po vzniku Albeřic. První písemná dohoda o dodávkách dřevěného uhlí z Albeřic do dnešních Kowar je z roku 1513. Zajímavý je i údaj o hospodářství v Albeřicích. Citovaná zpráva z roku 1609 uvádí celkem 48 velkých i malých hospodářství. V roce 1841 měly Albeřice již 111 objektů, většinou zemědělských usedlostí. Takový podstatný nárůst je možné vysvětlit právě novými osadníky, kteří se tu trvale usadili po skončení rozsáhlých lesních těžeb na počátku 17. století. Do roku 1900 počet stavení i obyvatel mírně poklesl.

S dalším rozvojem Albeřic úzce souvisí jejich přístupnost. Na pohledové mapě neznámého autora z druhé poloviny 16. století, dříve označované jako Huttelova mapa, je zakreslena cesta i s povozem ze Sklenařovic, přes Rýchory a Mravenec do Albeřic a slezské Opawy. Je tu vyobrazen i úsek dnešní Staré celní cesty. I tím je doložena skutečnost, že v nejstarších dobách krkonošského osídlení se cesty vyhýbaly těžko přístupným a vodou ohroženým údolím. Když v roce 1779 budoucí císař Josef II. putoval v doprovodu generálů Laudona a Wurmsera do Velké Úpy, musel volit cestu z Maršova přes Albeřice na Malou Úpu a přes dnešní Jana boudu do Velké Úpy. O významu cesty do sousedního Německa svědčí i stavba nové celnice a zároveň stanice finanční stráže v letech 1841 - 1844. Celnice byla zrušena v roce 1949. V roce 1858 byla "vesnická cesta" z Maršova přes Albeřice na Horní Lysečiny přestavěna na silnici. Teprve potom se v Albeřicích mohla ve větší míře uplatnit těžba vápence. V roce 1836 jsou tu vzpomínány pouze dva vápencové lomy. Z té doby se zachovala i kruhová vápenka u Bischofova lomu. Tato zajímavá technická památka patřila v roce 1841 Ignáci Lahmerovi a jistě sloužila pouze pro uspokojení místní spotřeby vápna. Zato koncem minulého století nová kruhová pec s dvanácti komorami už vyráběla ročně 3.500 m³ vápna. Majitel Bischof nebyl sice místním občanem, ale vlastnil nebo měl pronajatu většinu z devíti tehdejších lomů. Vápno odváželi sedláci s povozy z celého kraje, hlavně v době zemědělské mezisezóny. Vápenka byla v provozu asi do roku 1930, ovšem vápenec se tu lámal ještě několik dalších let, aby se kámen vozil do Bischofových pecí v Mladých Bukách. Po ukončení řádného provozu albeřické pece se tu ještě později pájlo vápno pro místní potřebu. V peci se topilo žacléřským černým uhlím, pro které jezdili sedláci Starou celní cestou a přes Bobr do Žacléře. Ovšem zpět s plnými povozy museli jet přes Babí a Maršov, kde se vybíralo mýto.

Je zajímavé, že si Albeřice uchovaly vyložené zemědělský charakter i v době, kdy se ostatní horské obce měnily na vyhledávaná letoviska. Této skutečnosti vděčíme za uchování lidové architektury, která byla jinde v Krkonoších již od počátku našeho století přizpůsobována pronajímání pokojů hostům a poskytování dalších služeb. Tak i dnes v Albeřicích najdeme v čisté podobě selské statky i horské chalupy přizpůsobené vysloveně senašskému způsobu hospodaření. Mezi těmito krajními typy je tu celá řada kombinací s použitím rozličných stavebních prvků. Jako příklad lze uvést chalupy v Horních Albeřicích čp. 25, 29, 36 a 44, které mají tzv. šindelový nebo také maloúpský seníkový vikýř, typický pro horské chalupy maloúpské oblasti a zároveň uspořádání chléva jako u selských stavení. V roce 1987 byly v Dolních Albeřicích selský statek čp. 11 a chalupa živnostníka čp. 37 vyhlášeny chráněnou lidovou architekturou. Ve stejné době se stala chráněnou kulturní památkou i boží muka se zajímavým reliéfem kalicha při Staré celní cestě. Je to jen malý počínek při uchování jedinečného krajinného celku Albeřic s jejími různorodými prvky.

Na závěr Vám předkládáme dva příběhy, o tom, co všechno se při speleologických výzkumech může přihodit.

JAK JSEM ZAČÍNAL

V době, kdy jsem přišel do skupiny, probíhaly intenzivní výkopové práce v Celní jeskyni. Nejezdilo nás v té době do Albeřic mnoho a tak jsme často s Radkem makali sami. Taková akce ve dvou vypadala asi následovně. Jeden dole v jeskyni nabíral polní lopatkou materiál do mlékárenských konví, které měly uříznuté hrdlo, nosil je ke konci šachty a připínal je na lano. Druhý nahoře měl za úkol konev pomocí rumpálu vytáhnout na povrch, vysypat na haldu a opět prázdnou spustit dolů. Vzhledem k tomu, že šachta měla už 20 m hloubky a plné konve vážily 40 až 50 kg, to nahoře nebyla práce zrovna lehká. Bylo třeba otočit skoro 50krát klikou rumpálu než konev vyjela nahoru. Ani dole však nebyla žádná pohoda. Materiál se musel

nakopat, byl samý kámen a špatně se nabíral. Pak bylo třeba konev donést k lanu, připojit ji, zavznout nahoru, vzít prázdnou a tak neustále dokola. Přitom se ještě každý snažil dokázat, že je lepší a uštvat toho druhého. Když se nevyskytly žádné komplikace, tak to vycházelo akorát. Než ten dole naplnil a přivlekl konev k lanu, tak ten nahore druhou vytáhl, vysypal a spustil dolů. Tempo bylo vysoké. U rumpálu stál kbelík s vodou, dílem na pití, dílem na polévání a chlazení bubnu. Dole se pracovalo jen v triku a tenké kombinéze, a přesto z člověka jen lilo. Norma byla 100 konví za den a po 50 jsme si vyměňovali místa a jedli. Ten dole však přece jen malou výhodu měl. Když chtěl toho nahore pozlobit, tak konev naplnil řídkým jílem, kterého bylo dole plno a mohl si chvilku oddychnout, neboť ten nahore zoufale běhal s konví po haldě, mlátil s ní o zem a kameny ve snaze neztratit tempo a konev co nejdříve vyprázdnit. Mnohdy nepomáhalo nic a bylo třeba vzít lopatku a jít z konve doslova vykrájet ven.

I oně soboty jsme byli dva, s tím, že Pavel přijde kolem poledne a pomůže nám. Já jsem byl nahore, Radko dole a pomalu se blížilo střídání. Sluníčko pěkně páliło, ze mne teklo jako z koně a kromě toho si Radko párkrát zašpásoval s jílem v konvi, takže jsem vypadal jako indián na válečné stezce. Konev byla již skoro v půlce šachty, když se zachytila o skalní výčnělek. To se občas stávalo. Bylo třeba lano trochu povolit, zahýbat s ním a opět se mohlo vytahovat dál. Tentokrát však konev byla uvězněna pořádně, nechtěla nahoru ani dolů. Při této manipulaci bylo třeba jednou rukou držet kliku rumpálu a druhou cukat lanem. Rumpál byl starý a chyběla mu základní bezpečnostní věc, a to je západka s rohatkou. Chvílemi jsem lomcoval s lanem a nedělo se nic. Ale potom události dostaly prudký spád. Konev se uvolnila, moje zemdlená ruka neudržela prudké škubnutí kliky a kliku jsem pustil. Vtom okamžiku se plná konev řítila v podstatě volným pádem na dno šachty, kde byl Radko. Kliky se už chytit nedala, tak jsem v zoufalství chňapl po lanku ve snaze ho v rukavicích zabrzdit. Vzápětí jsem si uvědomil, že je to velmi bláhové počínání, neboť jsem měl rukavice ve vteřině propálené. Otáčky rumpálu se neustále zvyšovaly a v okamžiku, kdy konev přistála dole a buben se odlehčil, odstředivá síla kliky vyrvala celý rumpál z uložení. Rumpál se za neustálého otáčení vzepjal, ve vzduchu otočil o 90 stupňů a klika mě několikrát bacila přes záda. Potom rumpál s rotováním zmizel v šachtě a přitom praštil do ocelového deklu, který se s rachotem zavřel. V různých pozicích jsem tančil na haldě, chytaje se za postižená místa, a zjišťoval, zda jsem přeražen úplně nebo jen zčásti. V tomto okamžiku se objevil Pavel a hrubými výrazy mě napadl, jakto že neděláme, když už je skoro poledne a ještě nemáme nasažený rumpál a otevřenou šachtu. Trochu ho mátló, že na jeho urážky vůbec nereaguji a dál se zabývám svými pohmožděnými částmi těla. Konečně, když jsem překonal první nával bolesti, vrhl jsem se k šachtě, otevřel poklop a řval dolů, co je s Radkem. Přitom jsem si představoval, jak se na Radka dolů všechno řítí. Proti všem mým předpokladům se Radko ze zdola ozval, že je úplně v pořádku a vyzvídal, jestli jsem celý já. Teprve potom jsem úplně zblblému Pavlovi vylíčil, co se stalo. Za chvíli vylezl Radko a vyslechli jsme, co se dělo dole.

Radko si všiml, že konev uvázla a v první chvíli chtěl vylézt šachtou nahoru a uvolnit ji. Šestý jeskyňářský smysl mu ale našeptal, ať to nedělá a místo toho skočil na druhou stranu šachty. To už za sebou slyšel, jak se konev s rachotem řítí dolů. Z druhého konce sledoval přistání konve, potom následovala strašná spousta lana a na závěr rumpál. Říkal, že jen čekal, kdy dole přistanu i já.

ZOOLOG V PODZEMÍ

Návštěvy podzemních prostor jsou téměř pravidelně provázeny spoustou drobných či větších zážitků. Příjemných i těch méně oblíbených. Řada z nich je spojena už s vlastním pohybem v labyrintu chodeb, plazivek, propastí a komínů. Pro člověka přivykého pouze chůzi po povrchu rodné země jsou proto rady zkušeného jeskyňáře nenahraditelné.

"Tady si lehni na záda, polož hlavu a jeď!" (Vždyť pode mnou je tma a nevím, kam spadnu.)
"Sem vlez po pravém boku s levou rukou dopře-

du." (Skutečně nelze vymyslet horší způsob?)

"A pak dolů lez po břiše a hlavou napřed." (Nesmysl, když to po zádech a s nohama vpředu jde nesrovnatelně líp!)

"Tady vydechni a rychle prolez!" (Vždyť se zadusím!)

Tak nějak probíhalo mé seznamování s podzemím. Zpočátku jsem podobné rady přijímal s odstupem a myslel si, že k doménám vyznavačů speleologie patrně patří prolézt jeskyni co nejsložitějším způsobem. Avšak omyl!

Hlavu jsem nepoložil a bác! V očích se mi rozsvítilo, přestože světlo zhaslo. I přes helmu jsem cítil, jak rychle dokáže růst boule.

Nohama napřed to šlo opravdu lépe. Bohužel pouze ke komínu, kam se šplhá pohodlněji s hlavou vzhůru. Je-li skutečně pravdou, že krkolomné zdolávání jednoduchých průlezů je koníčkem jeskyňářů, v té chvíli jsem patřil k nejlepším z nich.

Před plazivkou jsem se pro jistotu nadechl a nakonec přece jen i prolezl. Pouze utrhané knoflíky, roztržená košile a odřený hřbet svědčily ve prospěch dobře miněné průvodcovy rady.

Ale co by člověk neudělal kvůli inventarizaci zimujících netopýrů. A navíc, čím komplikovanější vstup a horší orientace v jeskyni, tím lépe pro tyto létající savce. Přestože všechny naše druhy jsou zákonem chráněny, dochází často k jejich vyrušování v dobře přístupných podzemních prostorech a to jim v žádném případě nesvědčí.

Avšak nejen činnost člověka, působící přímo nebo oklikou přes znečištěné prostředí a narušené potravní vazby, se podílí na úbytku netopýrů. Opomineme-li globální klimatické změny, netopýří jedinci mohou doplatit i na vrtochy počasí v zimách s rychlým střídáním teplot nad a pod bodem mrazu. Albeřícká jeskyně dokáže zvlášť pružně reagovat na takový průběh zimy a od vstupního portálu po první "dóm" je pak prošpikovává soustavou ledových stalaktitů, stalagmitů i stalagnatů.

Ani tato výzdoba nám však nezabránila zkontrolovat zdejší zimoviště netopýrů. Výstup k otvoru jeskyně mně připomínal pohádku o skleněné hoře. Až na to, že kouzelné "stoupací" ovoce nahradila otlučená kolena a olámané nehty. A před vchodem les rampouchů. Všechny vcelku běžného tvaru i barvy. Jen jeden byl černý a visel od stropu za nožičky. Ohromení vzápětí opadlo. Zblízka jsme totiž poznali netopýra černého, až na čumák a palce předních končetin zalitého v ledu. I mrtvý netopýr může dobře sloužit, a tak jej "odlamujeme" pro potřeby krkonošského muzea. K našemu překvapení však začíná odtávající rampouch ožívat. Střídáme se v jeho zahřívání. Po půlhodině Radkovo zaklení signalizuje, že netopýr je probuzen. Led je pryč a čilý netopýr visí dobře zakousnutý do prstu mého průvodce. Odlétá i s nasaženým kroužkem, abychom ho příště poznali. Díváme se za ním a v promočených overalech je nám přece jen tepleji.

